

BIBLIOGRAFIA

Didier PAYRÉ. *Toponymie de Jújols*. Réserve naturelle de Jújols, 1997.

137 folis escrits en una sola cara i mapa 1:7 000.

És el segon recull de toponímia que surt publicat d'un terme municipal de la Catalunya del Nord, sector central del Conflent, al peu dels contraforts del massís de Madres. El primer –del mateix autor– va correspondre al terme de Noedes (1992); no era tan elaborat com el de Jújols. Didier Payré, a la presentació, comenta la bona feina que fa la “Réserve naturelle” que, a més de vetllar per la conservació del patrimoni físic, s'interessa pel patrimoni cultural, per protegir la genuïtat dels noms que, quan s'han escrit amb to oficial, han estat fets malbé, quan no desnaturalitzats, amb una ortografia anàrquica més que no pas afrancesada. Quan parla dels períodes històrics de les llengües que van acabar per conformar el català (prellatina, llatina, visigòtica, sarraïna i romànica) fa observar que la penetració dels celtes, és a dir dels gals, de la gent de la Gàl·lia, va ser insignificant. Hi insisteix a *Cassanac*, quan explica que els noms de domini catalans acabats en *-ac* vénen de la llatinització del sufix celta *-acos* en *-acum*; en canvi, els catalans en *-à* vénen directament del sufix llatí *-anum*, i són abundantíssims a la Catalunya del Nord mentre que desapareixen enllà de les Corberes, cosa que vol dir que la penetració gal·la va ser escassa i que la població d'aquest territori abans dels romans era de llengua i cultura ibèriques. Fa notar que la toponímia es conserva en català en un 99%, malgrat l'acció del funcionari francès. L'autor es proposa de restablir l'ortografia correcta per superar la tendència a escriure els noms com si fos una mena de transcripció fonètica a la francesa, no sempre ben feta. Quan dona algunes normes, remarca que substantius i adjectius s'han de posar en majúscula inicial, però no els articles, tret de quan són al començament de paràgraf. Una afirmació que nosaltres matisaríem dient que la lletra majúscula inicial és preferible només en els específics, però no en els genèrics. I afegeix que els apel·latius s'han d'aglutinar amb els adjectius que els determinen quan el conjunt no designa allò que designa l'apel·latiu tot sol: la Font Freda (referint-se a una font), però el Pla de Fontfreda (referint-se a un pla). Malgrat que el text del treball és en francès, l'ortografia dels noms és la que correspon al català estàndard, excepció feta de particularitats locals. Tanmateix, no s'atreveix a suprimir algunes *-h* finals o intermèdies, com la de *Broc[h]*, un nom de casa, segurament renom; o *No[h]edes*, un nom de població; o *Bo[h]er*, a “Serra d'en Boher”; en canvi, apareixen *Fullanac* i *Trenc*, que també es prestaven a un final *-ch*. Se serveix de documents custodiats en diversos arxius. Són papers que van del segle XIV al XX; i se serveix igualment de converses amb persones nascudes a Jújols mateix el 1922 i el 1930, que l'han informat de viva veu. S'hi tenen en compte els topònims i es prescindeix dels antropònims. Els noms són ordenats alfabèticament per la part genèrica –quan n'hi ha. Si l'indret és conegut de més d'una manera, a continuació de l'encapçalament s'indiquen les variants, amb lletra d'un cos més petit. Alguna vegada hi arriba a haver fins a sis variants: *Bosc Comú (Lo)*, seguit de *Bosc Comunal* i *Bosc de Jújols*. I sis més, però amb major diversificació nominativa: *Correc de Freixinell*, equivalent a *Comall de Freixinell*, *Torrent de Freixinell*, *Torrent de Freixonell*, *Torrent de Serramitjana* i *Torrent del Viot*. A l'extrem dret de la mateixa línia, cons-

ta el document on s'ha trobat, amb l'any; però no copia literalment els fragments d'aquests documents on apareixen els noms que l'interessen. Els topònims van numerats de l'1 al 504. Això permet –quan hi ha remissions a fer– d'utilitzar la numeració. Quan el topònim és conegut, se n'indica la localització, moltes vegades amb una bona quantitat de detalls, sobretot quan es tracta d'un camí; o servint-se de les coordenades Lambert per a la localització als mapes 1:25000 de l'Estat Major francès; però alguna vegada això no és possible, i es fa constar. Amb totes les precaucions i reserves que aconsella la prudència, cada topònim porta una interpretació significativa, basada en el que n'hagin dit especialistes reconeguts; si els entesos no n'han dit res, hi aporta la seva interpretació personal. A vegades, són diverses, com en el cas de *les Bragues*, un nom caigut en desús, de localització ambigua, extret d'un capbreu del segle XVII: potser 'ramat d'ovelles', o relacionat amb 'bregar' (batre el cànem), o amb 'el braguer' de vaques i truges, o nom de certes plantes, com el lèbors. Alguna vegada recorre a l'occità, com a l'entrada *Catilles*, que relaciona amb *calha* o *catla*, l'ocell que en català és conegut per *guatlla*. O a formes dialectals, com a l'entrada *Graules (Les)*, corresponent a 'gralles'; en canvi, diu que *graule*, en occità, designa la 'vespa xana'. També s'observen deformacions, com *Riodera* equivalent a 'roureda'. I, com és natural, no tothom estarà plenament d'acord amb algunes de les interpretacions que Payré proposa. Els noms formats per diverses paraules s'interpreten en altres entrades; des de cada una d'aquestes paraules es condueix al número on se l'analitza. Agafant –a l'atzar– l'entrada 23 –*Camí d'Oleta / Camí de Claranell*, per *camí* condueix a 22 [Camí Clos], on s'explica què significa *camí*; per *Oleta*, a 11 [Bosc d'Oleta] on es dona informació i s'allarga en consideracions sobre *Oleta*; i per Claranell, a 94 [Claranell], amb indicació de possible procedència: 'clar', 'clarana'. El sistema resulta enginyós, estalvia espai i evita reiteracions. Dedicava un bon espai a *Cantacorbs*, on retreu altres noms començats per *Canta-*; ho fa perquè sospita que no sempre es pot pensar en un compost amb el verb *cantar* i explica que precisament a Cantacorbs de Jújols hi ha un roquer enorme que fa pensar en l'arrel preromana *Can-*. Quan troba noms que classifica com a antropònims, es limita a fer-ho notar, amb coherència amb el que s'ha dit, que s'interessa estrictament pels topònims; tanmateix, si més no en un cas, el de *Broch*, que diu que ve del llatí *Broccu*, 'que té les dents sortides'. Veu com a noms de família una bona colla de paraules entre les quals *Diumenge*, del conjunt *Camp del Diumenge*, d'un document contemporani que potser l'havia tret d'un d'antic on es podria haver llegit *Domenge*, relacionat amb 'domini del senyor'. Amb tot l'encert, interpreta que *les Escomelles*, i alguns altres de començats per *Es-*, comporten una duplicació de l'article femení plural que els precedeix. Passa el mateix amb *el roc de les Estovalles*. Al final, per completar l'esforç, hi ha un índex toponímic, una llista de fonts d'informació i bibliografia.

Val a dir que el recull conté una riquesa de topònims i que, des del punt de vista lingüístic dels noms aplegats, no es nota gairebé gens que el treball correspongui a terres que no són el Principat sinó que es refereixi a un sector dels antics Comtats. Només un percentatge molt petit dels noms localitzats a Jújols poden resultar poc corrents en qualsevol altre punt del domini lingüístic català, a part dels que també resulten rars a Jújols mateix i que l'autor ja comenta que hi són de significat desconegut. Quina no fóra que l'exemple de Didier Payré a Noedes i Jújols fos imitat per altres escorcolladors –o prosseguit per ell mateix– en aquell sector septentrional de les terres que, per la toponímia, encara són catalanes.

Ramón Amigó